

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Соціальна педагогіка»

Спеціальність І 11 Дитячі та молодіжні служби

Галузь знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Історія та теорія соціального виховання
Викладач	Сабат Надія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Контактний телефон викладача	+380969424163
Е-mail викладача	nadiya.sabat@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний / заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	очні консультації: згідно розкладу консультацій

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Історія та теорія соціального виховання» є вивчення еволюції соціального виховання, його концепцій, підходів і методів у різні історичні періоди. Курс охоплює ключові ідеї, які формували соціальне виховання як науку і практику, а також аналізує сучасні тенденції та виклики в цій сфері.

У межах навчальної дисципліни студенти знайомляться з класичними та сучасними теоретичними моделями соціального виховання, роллю держави, громадських і благодійних організацій у виховному процесі, а також із зарубіжним досвідом соціальної педагогіки.

Курс сприятиме розвитку аналітичного мислення, формуванню навичок критичного оцінювання виховних стратегій та їхньої адаптації до сучасних умов. Отримані знання допоможуть майбутнім фахівцям ефективно працювати в освітніх, соціальних та громадських установах, спрямованих на виховання і соціалізацію особистості.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета курсу: ознайомлення зі становленням та розвитком соціального виховання у зарубіжних країнах; виокремлення закономірностей соціального виховання в загальному процесі розвитку суспільства на території сучасної України; розвиток у майбутніх соціальних педагогів вміння аналізувати суспільні явища та їхній вплив на процес соціального виховання особистості.

Завдання курсу:

- розкриття основних етапів, тенденцій і закономірностей розвитку соціального виховання й освіти в різні історичні епохи;

- розкриття зв'язку соціального виховання з соціально-економічною і суспільно-політичною структурами держави і суспільства;
- формування гуманістично орієнтованого світогляду здобувачів освіти як базового компоненту їхньої майбутньої професійної діяльності та процесу їх власної соціалізації;
- формування у студентів критичності мислення, вміння переосмислювати історико-педагогічне минуле в контексті сучасних умов, сприяючи тим самим успіху в здійсненні ними самостійної науково-дослідної роботи і майбутньої професійної діяльності;
- виявлення впливу різних факторів на процес формування особистості;
- обґрунтування змісту провідних напрямів соціально-виховної діяльності з представниками різних соціальних груп;
- проектування та застосування соціально-педагогічних засобів, спрямованих на зниження рівня дії негативних факторів соціального середовища;
- створення оптимальних умов для соціалізації підростаючого покоління.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК 3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та фахівців психологічної служби.

СК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

СК 5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій дітей та сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК 6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

СК 7. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній діяльності.

СК 8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами.

СК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки дітям та молоді, а також їх сім'ям із врахуванням індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей, в тому числі на етапі раннього втручання.

СК 12. Здатність ініціювати соціальні зміни, які сприяють адаптації та соціалізації дітей та молоді у сучасному суспільстві.

СК 13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм.

СК 15. Здатність взаємодіяти з дітьми та молоддю, представниками різних професійних груп та громад.

СК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

СК 20. Здатність до сприяння соціального захисту дітей, надання підтримки їх сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах.

СК 21. Здатність застосовувати технології соціально-педагогічної роботи з різними категоріями суб'єктів соціальної роботи, організовувати і координувати волонтерську діяльність.

СК 22. Здатність організовувати і здійснювати соціально-педагогічну роботу в закладах освіти.

Програмні результати навчання:

РН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

РН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

РН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

РН 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

РН 11. Використовувати методи профілактики для запобігання відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

РН 12. Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності, в тому числі на етапі раннього втручання.

РН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

РН 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

РН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

РН 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з дітьми та молоддю, іншими фахівцями на ґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів фахової діяльності.

РН 19. Залучати особистісні ресурси осіб, які звернулися за допомогою, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

РН 20. Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання, в тому числі на етапі раннього втручання.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 90 год	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 / 4
семінарські заняття	18 / 6
самостійна робота	60 / 80

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	I 11 Дитячі та молодіжні служби	перший	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	Кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Предмет, мета, завдання курсу «Історія та теорія соціального виховання».	2	2	10/12
Тема 2. Соціальне виховання в античному світі та епоху Середньовіччя у країнах Сходу.	2	2	10/14
Тема 3. Етапи, провідні тенденції становлення та розвитку соціального виховання в Україні.	2/2	4/2	10/14
Тема 4. Соціально-виховні процеси в Україні кінця XVIII – початку XX століть.	2	4/2	10/14
Тема 5. Становлення та розвиток соціального	2	2	10/12

виховання в Україні в радянські часи (20-80-ті роки XX століття).			
Тема 6. Формування української національної системи соціально-виховної роботи після проголошення Акту незалежності.	2/2	4/2	10/14
ЗАГ.:	12/4	18/6	60/80

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Згідно Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти в університеті https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf Вид контролю – екзамен. Максимальна оцінка – 100 балів, з них: 25 балів за поточне оцінювання; 15 балів – за контрольну роботу; 10 балів – за самостійну роботу; 50 балів за екзамен. По завершенні теоретичного навчання середнє арифметичне усіх отриманих у 5-бальній шкалі оцінок на практичних заняттях множиться на ваговий коефіцієнт 5, відповідно – максимальний бал за усі отриманні заняття у підсумку може скласти 25 балів.
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмових завдань, поданих до планів семінарських занять, є обов'язковим складником підготовки до заняття і оцінюються додатково. Письмові роботи повинні виконуватися самостійно й перевірятись під час практичного заняття. Здобувачі вищої освіти виконують контрольну роботу у формі тестування, яке розміщене на сайті дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua (для денної – на занятті, для заочної – за 10 днів до початку сесії).
Семінарські заняття	Семінарські та практичні заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з курсу, комунікації відповідно до сформульованих завдань, складання презентацій та творчих завдань. Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення, обов'язкове виконання усіх завдань. Оцінка за такі заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.
Умови допуску	Обов'язкова присутність на заняттях. Активність

до підсумкового контролю	упродовж семестру, відвідування або відпрацювання усіх семінарських занять упродовж двох тижнів з моменту пропуску заняття або отримання незадовільної оцінки на занятті. Оцінки за поточне тестування, відповіді на семінарських заняттях, виконання контрольної роботи та завдань на самостійне опрацювання.
Підсумковий контроль	Екзамен у формі тестування за 100-бальною шкалою.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: виконуються з використання цифрових технологій та з посиланнями на джерела (з урахуванням вимог до виду роботи).

Академічна доброчесність: Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності відповідно до Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Кодексу-честі-Прикарпатського-національного-університету-імені-Василя-Стефаника-1.pdf>

– сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Студент повинен неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, інших видів політики, передбачених нормативними документами, що регулюють освітній процес у ЗВО.

Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>

Під час виконання письмових завдань слід надавати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформацію про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

У випадку порушення норм академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Відвідування занять: Обов'язкове. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові

індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Неформальна освіта: Згідно Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylii-stefanyka.pdf

Зараховуються результати неформальної освіти згідно з кількістю годин та тем, які повинні відображати матеріал семінарських занять. Наприклад, 2 години, які були отримані в результаті неформальної освіти, зараховуються як одне семінарське заняття з відповідної теми.

Обов'язковою умовою визнання результатів неформального навчання здобувача в рамках вибіркової складової освітньої програми є відповідність цих результатів рівню освіти, на якому реалізується освітня програма.

Рекомендовані платформи:

українська освітня платформа [Prometheus](#);

безкоштовна освітня платформа [Khan Academy](#);

українська студія онлайн-освіти [EdEra](#);

онлайн-платформа [Coursera](#).

8. Рекомендована література

Базова

1. Васюк О. В. Теорія і історія соціального виховання : [навч. посіб.] / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ; Ніжин : Лисенко М. М., 2015. 399 с.
2. Іванченко А. В., Сбруева А. А., Дікова-Фаворська О. М. Соціалізація і соціальне виховання : навч. посіб. Житомир : Полісся, 2006. 216 с.
3. Історія соціальної педагогіки : навчально-методичний посібник / автор-укладач В. В. Тихолаз. Черкаси : Вид. відділ ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2013. 272 с.
4. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / С. Я. Харченко, М. С. Кратінов, Л. Ц. Ваховський, О. П. Песоцька, В. О. Кратінова, О. Л. Караман. Луганськ : Альма-матер, 2005. 408 с.
5. Мальцева О. І. Теорія та історія соціального виховання : навч.-метод. посібник : у 2 ч. / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. Ч. 1. 151 с.; Ч. 2. 145 с.
6. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної

роботи : курс лекцій / ТДПУ. Тернопіль, 2009. 256 с.

7. Янкович О. І., Поліщук В. А. Історія соціальної педагогіки (соціальної роботи) : навч.-метод. посібн. Тернопіль : ТНПУ, 2004. 394 с.

Додаткова

8. Бондаренко Г. Дитячий будинок як осередок соціального виховання. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. Вип. 2 (11). С. 290–297. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291928](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291928)
9. Бондаренко Г. До питання професійної підготовки вихованців дитячих будинків: погляд у минуле. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. Вип. 1 (12). С. 307–312. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305408](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305408)
10. Гусак П., Гусак Л., Мартіросян Л. Виховання у Стародавній Греції: соціокультурний контекст : навч. посіб. для вищих пед. навч. закладів. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 200 с.
11. Капська А. Й. Теорія розвитку соціального виховання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка*. 2018. Випуск 24 (І том): збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 48–57.
12. Кочубей Т. Виховання дітей в українській селянській родині Херсонської губернії XIX – XX століття: історіографічний аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. № 1 (11). С. 227–234. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(11\).2023.291901](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(11).2023.291901)
13. Левчук І. Роль представників духовенства в просвітницькій та соціально-громадській діяльності волинського краю (2 половини XIX – початку XX століття). *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. № 1 (12). С. 196–204. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305341](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305341)
14. Лобанова С. І. Сучасні підходи до визначення сутності поняття «соціальне виховання». *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2010. № 3. С. 19–27.
15. Персоналії з історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагога : підручник / А. М. Бойко, В. Д. Бардінова та ін.; під заг. ред. А. М. Бойко. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 576 с.
16. Радул О. Виникнення малої сім'ї та становлення сімейного виховання у давніх слов'ян. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. Вип. 2 (9). С. 48–57.
17. Русин Г., Зозуляк-Случик Р. Українська родина в Західній Україні наприкінці XVIII – на початку XX століття як народно-педагогічна інституція. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. Вип. 2 (9). С. 58–67.
18. Сушик Н. Технологія соціального виховання «Безпечне місце» дітей дошкільного, молодшого шкільного віку. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 5. С. 82–88. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.5.12>
19. Тюльпа Т. Історико-педагогічні передумови формування соціального досвіду підростаючого покоління (стародавні часи – XVII століття).

20. Фуштей Л., Костів В. Теорія та історія соціального виховання : методичні рекомендації з навчальної дисципліни для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка», спеціалізація «Практична психологія» // *Фуштей Л. Вибрані твори : у 3-х т. Т. 2: Соціально-педагогічні твори / за ред. В. Костіва. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2016. С. 6–166.*
21. Цибулько Л. Г. Соціальне виховання у вітчизняній педагогічній теорії та практиці 20–30-х років ХХ століття : монографія. Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2007. 160 с.
22. Швець В. В. Засади соціальної роботи та духовного виховання у творчості Тараса Шевченка. *Психологія та соціальна робота.* 2023. Вип. 2 (58). С. 76–85. <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2023.2.8>
23. Шинкарук В. Д., Сопівник Р. В., Сопівник І. В. Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах (для студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка»). Київ : ЦП «Компринт», 2015. 236 с.
24. Школяр Л. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування: історичний еккурс. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2022. Вип. 2 (13). С. 253–263.
25. Штефан Л. А. Соціально-педагогічна теорія та практика в Україні (20-90-ті рр ХХ ст.) : монографія. Харків : Основа, 2002. 371 с.
26. Якса Н. В. Історія соціальної педагогіки : методичний посібник. Житомир : Вид.-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 156 с.

Викладач _____ Надія САБАТ, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи